

แบบการเสนอผลงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลบุคคล/ตำแหน่ง

ชื่อผู้ขอประเมินนายยุทธนา ดีสวน.....

ตำแหน่งปัจจุบันนักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ.....ตำแหน่งเลขที่ ๓๖๗๑ สังกัด ส่วนควบคุมและ
ปฏิบัติการไฟป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๒ (นครสวรรค์).....

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งปัจจุบัน

-ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น จังหวัดนครสวรรค์ - กำแพงเพชร

-ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ จังหวัดกำแพงเพชร

-ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ลุ่มน้ำ) ระยะที่ ๑ อุทยานแห่งชาติแม่วงก์

(๑), (๒), (๔) จังหวัดกำแพงเพชร

-ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ลุ่มน้ำ) ระยะที่ ๑ อุทยานแห่งชาติแม่วงก์(๓)

จังหวัดนครสวรรค์

ตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง .นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ.....ตำแหน่งเลขที่ ๑๘๖๑

สังกัด กลุ่มงานวิชาการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓.....

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง

๑. ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิชาการ และการจัดการด้านพฤกษศาสตร์ป่าไม้ ระบบนิเวศวิทยาป่าไม้

ความหลากหลายทางชีวภาพ และวิทยาการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

๒. สนับสนุน ประสานงาน และให้ความร่วมมือแก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการศึกษา วิจัย

ทดลองด้านวิชาการป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์

ส่วนที่ ๒ ผลงานที่เป็นผลการปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน

๑. เรื่อง .การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam)
กรณีศึกษา พื้นที่ขอบเขตลุ่มน้ำสาขาแม่วงก์.

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ.....๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖.....

๓. ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

๑. ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำเย็น จังหวัดนครสวรรค์ - กำแพงเพชร

๒. กรอบแนวคิด/แนวทางการดำเนินงานการจัดการลุ่มน้ำ

๓. หลักการจัดการต้นน้ำและการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๔. หลักการและวิธีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam)

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ด้วยโปรแกรมภูมิสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

๔. สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินงาน และเป้าหมายของงาน

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชดำรัสว่า การปลูกป่าทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลายนั้น "...จะต้องสร้างฝายเล็กเพื่อหนูนน้ำส่งไปตามเหมืองไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกทั้งสองด้าน ซึ่งจะให้น้ำค่อยๆ แผ่ขยายออกไปทำความชุ่มชื้นในบริเวณนั้นด้วย..." ในส่วนของรูปแบบและลักษณะ Check Dam นั้น ได้พระราชทานพระราชดำรัสว่า

"...ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคา ถูกและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบทิ้งหินคลุมด้วยตาข่าย ปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารเล็กเป็นระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและ ตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่เก็บกักไว้จะซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยาย ออกไปทั้งสองข้าง ต่อไปจะ สามารถปลูก พันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็วและพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบ เพื่อฟื้นฟูต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชอุ่มขึ้นเป็นลำดับ..." ประเภทของ Check Dam นั้น ทรงแยกออกเป็น ๒ ประเภท ดังพระราชดำรัส คือ "...Check Dam มี ๒ อย่าง ชนิดหนึ่งสำหรับให้ความชุ่มชื้นรักษาความชุ่มชื้น อีกอย่างสำหรับป้องกันมิให้ทรายลงในอ่างใหญ่..."

การสร้าง Check Dam พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมในรายละเอียดว่า "...สำหรับ Check Dam ชนิดป้องกันมิให้ทรายลงไปในอ่างใหญ่จะต้องทำให้ดีและลึก เพราะทรายลงมากจะกักเก็บไว้ ถ้าน้ำต้นทรายจะข้ามไปลงอ่างใหญ่ได้ ถ้าเป็น Check Dam สำหรับรักษาความชุ่มชื้นไม่จำเป็นต้องขุดลึกเพียงแต่กักน้ำให้ลงไปในดิน แต่แบบกักทรายนี้จะต้องทำให้ลึกและออกแบบอย่างไร มิให้น้ำลงมาแล้วไล่ทรายออกไป..."

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพิจารณาสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เพื่อสร้างระบบวงจรน้ำแก่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ

"...ให้ดำเนินการสำรวจหาทำเลสร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับที่สูง ที่ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าวจำเป็นจะต้องออกแบบใหม่ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ปริมาณมากพอสมควรเป็นเวลานาน ๒ เดือน ...การเก็บรักษาน้ำสำรองได้นานหลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว จะทำให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยง และประคับประคองลำไม้น้ำที่แข็งแรงจะโตเร็วที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห่งแล้งอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการจ่ายน้ำออกไปรอบ ๆ ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้..."

ฝายชะลอความชุ่มชื้น หรือ Check Dam คือสิ่งก่อสร้างขวางกั้นทางเดินของลำน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นห้วยลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชัน สูงทำให้สามารถดำรงชีวิอยู่ได้ และหากช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลงและกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลเทลงไปในบริเวณลุ่มน้ำตอนล่าง

ฝายต้นน้ำ(Check Dam) เป็นเขื่อนชั่วคราวขนาดเล็ก ที่สร้างขวางร่องน้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑) ลดการชะล้างพังทลายของดิน และลดความรุนแรงของกระแสน้ำในลำธาร ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น เพิ่มความชุ่มชื้น และกระจายความชุ่มชื้นออกไปเป็นวงกว้างในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดินบางส่วนด้วย

๒) กักเก็บตะกอนและวัสดุต่าง ๆ ที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี เป็นการช่วยยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ต้นเขินช้าลง คุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง

๓) เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และการทดแทนของสังคมพืชให้แก่พื้นที่

โดยรอบ

"No Gift Policy ทส.โปร่งใสและเป็นธรรม"

- ๔) ทำให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของมนุษย์และสัตว์ป่าต่าง ๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย
- ๕) ลดความรุนแรงของการเกิดไฟฟ้าในฤดูแล้ง

การประเมินหาจำนวนฝายที่เหมาะสม

ฝายต้นน้ำโดยทั่วไปแล้วควรสร้างบนพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่เสียหายและเสื่อมสภาพ หรือในพื้นที่ที่สภาพป่าสมบูรณ์แต่มีความเสี่ยงเกิดไฟป่าสูง และควรสร้างอย่างเป็นระบบขั้นบันไดในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็ก (Micro Watershed) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยฟื้นฟูป่าได้อย่างเต็มที่ ต้องมีการประเมินสถานภาพลุ่มน้ำอย่างละเอียดและตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่มากที่สุด แล้วจึงนำไปคำนวณหาจำนวนฝายต้นน้ำควบคู่กับการสำรวจลำธารในพื้นที่ และเลือกใช้แบบฝายต้นน้ำที่จะก่อสร้างเพื่อกำหนดลงในแผนงานโครงการได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ตามหลักวิชาการ

วิธีการประเมินหาจำนวนฝายต้นน้ำที่เหมาะสม

๑. หากจากการวัดในพื้นที่จริง

๒. คำนวณจากแผนที่สภาพภูมิประเทศ

๓. การประยุกต์ใช้เทคนิคระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System:GIS)

๔. เกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ประเมินจำนวนฝายที่เหมาะสมที่ก่อสร้างบนพื้นที่ต้นน้ำ โดยใช้ข้อมูลจากผลการดำเนินการที่ผ่านมา การสำรวจพื้นที่จริง และการใช้สมการสูญเสียดินสากล(Universal Soil Loss Equation:USLE) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ใช้หลักเกณฑ์การประเมินดังนี้

๔.๑ ในพื้นที่ป่าเสียหายมาก ก่อสร้างฝาย ๗๐ แห่งต่อตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๑ แห่งต่อ ๑๐๐ ไร่

๔.๒ พื้นที่ป่าเสียหายปานกลาง ป่าไผ่ ป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบ ที่มีการชะล้างพังทลายของดินสูง ก่อสร้างฝาย ๔๐ แห่งต่อตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖ แห่งต่อ ๑๐๐ ไร่

ฝายต้นน้ำทุกรูปแบบมีโครงสร้างที่เป็นมาตรฐานกลาง คือ มีความสูงประมาณ ๐.๖-๑.๐๐ เมตร ฐานฝายกว้าง ๓ - ๔ เท่าของความสูง และควรสร้างให้เป็นชุดโครงการก่อสร้างฝายต้นน้ำ (Series) ให้ก่อสร้างเป็นชุดในลำธารลำดับที่ ๑ โดยเริ่มก่อสร้างฝายต้นน้ำแบบคอกหมู หรือฝายต้นน้ำแบบกล่อเกเบียน จากจุดบนสุดของร่องน้ำเรียงลงมา จำนวนประมาณ ๓๐ แห่ง จึงสร้างฝายต้นน้ำแบบกึ่งถาวร ๑ แห่ง คือ ๑ ชุดเล็ก เมื่อครบ ๓ ชุดเล็ก แล้วจึงสร้างฝายต้นน้ำแบบถาวร ๑ แห่ง รวมเป็น ๑ ชุด (Series) ประมาณ ๙๔ แห่ง ทั้งนี้ขึ้นกับความยาวและความลาดชันของร่องน้ำ

ตารางที่ ๑ ระยะห่างของฝายต้นน้ำที่มีความสูง ๐.๖ เมตร กับร่องน้ำที่มีความลาดชันต่างกัน

ความลาดชัน(%)	ระยะห่าง(เมตร)	ความลาดชัน(%)	ระยะห่าง(เมตร)
๒	๙๘	๑๔	๑๖
๔	๕๔	๑๖	๑๔
๖	๓๖	๑๘	๑๒
๘	๒๗	๒๐	๑๐
๑๐	๒๐	๒๒	๘
๑๒	๑๘		

รูปแบบของฝายต้นน้ำลำธาร

ตามแนวพระราชดำริในการก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนต้นน้ำ ซึ่งฝายต้นน้ำลำธารจะช่วยสร้างความชุ่มชื้น ดักดินตะกอน และเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ดังนั้นกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช โดยสำนักอนุรักษ์ และจัดการต้นน้ำ ได้พัฒนารูปแบบของฝายต้นน้ำลำธารไว้ ๔ รูปแบบ และในการก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธารแต่ละแบบมีวัตถุประสงค์และความเหมาะสม ของพื้นที่ที่ใช้ในการก่อสร้างแตกต่างกันออกไปด้วย ดังนี้

แบบที่ ๑ ฝายต้นน้ำแบบคอกหมู

แบบที่ ๒ ฝายต้นน้ำแบบกล่องเกเบี้ยน

แบบที่ ๓ ฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช ได้กำหนดไว้ ๒ แบบ คือ แบบที่ ๑ ขนาดไม่เกิน ๓ เมตร สร้างที่ลำธารกว้างไม่เกิน ๓ เมตร และแบบที่ ๒ ขนาดไม่เกิน ๕ เมตร สร้างที่ลำธารกว้างกว่า ๓ เมตร แต่ไม่เกิน ๕ เมตร ลักษณะเป็นฝายที่สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือก่ออิฐถือปูน เป็นการพัฒนารูปแบบฝายแบบ ฝายต้นน้ำให้มีความแข็งแรง เหมาะสมกับขนาดของลำธารที่จะมีปริมาณน้ำไหลหลากรวมตัวกันมากขึ้นลดหลั่นจากฝายผสมผสาน ควรสร้างบริเวณตอนล่างของลำธารหรือร่องน้ำ (first order) โดยจะสามารถดักตะกอนขนาดเล็กและตะกอนแขวนลอย และเก็บกักน้ำได้บางส่วน มีแบบแปลนมาตรฐานในการก่อสร้าง

แบบที่ ๔ ฝายต้นน้ำลำธารแบบถาวร ขนาดไม่เกิน ๕ เมตร มีลักษณะ ฝายที่สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก สร้างที่ลำธารกว้างไม่เกิน ๕ เมตร เนื่องจากขนาดของลำธารจะ กว้างขึ้นและปริมาณน้ำที่ไหลหลากจะมากและรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จึงพัฒนารูปแบบฝายต้นน้ำ ให้มีความแข็งแรงมากขึ้นเพื่อให้สามารถชะลอความรุนแรงและเก็บกักปริมาณน้ำที่มีมากให้อำนวยประโยชน์ ได้นานขึ้น โดยจะสามารถดักตะกอนแขวนลอย และเก็บกักน้ำได้สามารถอำนวยประโยชน์เป็น แหล่งน้ำของชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย มีแบบแปลนมาตรฐานในการก่อสร้าง

การบำรุงรักษาฝายต้นน้ำลำธาร

เนื่องจากฝายต้นน้ำลำธารแต่ละชนิด มีการใช้วัสดุและมีอายุการใช้งานแตกต่างกัน วัสดุแต่ละอย่างที่ใช้อาจเสื่อมสลายตามธรรมชาติ ฉะนั้นควรมีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และเป็นปกติในแต่ ละปีก่อนฤดูฝนจะมาถึง ควรมีการซ่อมแซมเสาหลักและเพิ่มเติมส่วนประกอบที่ชำรุด ส่วนฝายกึ่งถาวรและฝายถาวรนั้น ควรหมั่นตรวจรอยรั่วซึมของน้ำบนตัวฝายตลอดจนถึงก้นขวางทางน้ำเป็นประจำทุกปี ส่วนฝายที่มี วัตถุประสงค์ในการเก็บกักน้ำเพื่อประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง ถ้าหากมีตะกอนทับถมมากควรมีการขุดลอกเพื่อให้ มีพื้นที่กักเก็บน้ำได้เพียงพอ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล เส้นชั้นความสูง เส้นลำน้ำ ในขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่วงก์ ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

๒. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมา โดยใช้การสร้างแบบจำลองและกำหนดเงื่อนไขตามหลักการ การหาจำนวนฝายชะลอน้ำในระดับความลาดชันต่างๆ เพื่อกำหนดระยะห่างของฝายและจำนวนฝายที่เหมาะสม

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มากำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam)

๔. ทำการสุ่มตรวจสอบภาคพื้นดินและประเมินความเหมาะสมเปรียบเทียบ ตามหลักการก่อสร้าง ฝายชะลอน้ำตามคู่มือของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

๕. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมกับก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam) กรณีศึกษา พื้นที่ขอบเขตลุ่มน้ำสาขาแม่วงก์

ดังนั้นจะเห็นว่าการก่อสร้างฝาย(Check Dam)จะเป็นแนวทางหรือวิธีการหนึ่งในการฟื้นฟูสภาพป่าไม้บริเวณต้นน้ำลำธาร ให้ฟื้นคืนสภาพนิเวศที่เหมาะสมและความหลากหลายทางชีวภาพแก่สังคมของพืชและสัตว์ตลอดจนนำความชุ่มชื้นมาสู่แผ่นดิน

๕. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

การดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam) ทำให้สามารถกำหนดพื้นที่ก่อสร้างฝายชะลอน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการลดระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบในภาคพื้นดิน ทั้งยังเป็นการวางแผนในภาพรวมเพื่อการพิจารณาการก่อสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ ลุ่มน้ำต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

๖. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

สามารถนำข้อมูล ตำแหน่งก่อสร้างฝายชะลอน้ำตามที่ได้ศึกษาในพื้นที่ขอบเขตลุ่มน้ำสาขาแม่วงก์ไปใช้ในการดำเนินการวางแผนและขอตั้งงบประมาณการก่อสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ให้มากที่สุด เกิดความคุ้มค่า และถูกต้องตามหลักวิชาการ

๗. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

การพิจารณาข้อมูลในการนำเข้าโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยการนำปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการก่อสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ ตามหลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติตามที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนด ต้องใช้ทักษะความรู้ด้านโปรแกรมภูมิสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนยังต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องภาคพื้นดิน ซึ่งโดยสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงชัน สภาพป่าชนิดต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความยุ่งยากในการกำหนดตำแหน่งที่เหมาะสมในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ

๘. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

การใช้โปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam) นั้นจำเป็นที่จะต้องทำการตรวจสอบทางภาคพื้นดินควบคู่กันไป ในการตรวจสอบความถูกต้องทางภาคพื้นดินเป็นไปด้วยความยากลำบาก จากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชัน และการเข้าถึงพื้นที่แต่ละจุดจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญพื้นที่ในการเข้าตรวจสอบข้อมูล

๙. ข้อเสนอแนะ

การนำข้อมูลปัจจัยต่างๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการก่อสร้างฝายชะลอน้ำตามแนวทางของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนดนั้น ทำให้ประหยัดเวลาและงบประมาณในการสำรวจและสามารถใช้ในการวางแผนการและการขอตั้งงบประมาณในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ ในภาพรวมของแต่ละพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

๑๐. การเผยแพร่ผลงาน (ถ้ามี)

ยังไม่มีเผยแพร่

๑๑. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี)

- (๑)สัดส่วนของผลงาน.....%
- (๒)สัดส่วนของผลงาน.....%
- (๓)สัดส่วนของผลงาน.....%

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) ผู้ขอประเมิน

(นายยุทธนา ดีสวน.)

วันที่ ๑๑ / มกราคม / ๒๕๖๗..

ขอรับรองว่าสัดส่วนการดำเนินการข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงาน	ลายมือชื่อ
(๑)	
(๒)	
(๓)	

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ)
(นายรติพล ภาควัฒนกุลเลิศ)
(ตำแหน่ง) นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
วันที่ ผู้อำนวยการส่วนจัดการต้นน้ำ
(ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล)

(ลงชื่อ)
(นายรุ่งโรจน์ อัสวกุลธารินทิ)
(ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๒
วันที่ / ๑๑ ม.ค. ๒๕๖๗ /
(ผู้อำนวยการกอง/สำนัก ขึ้นไป)

หมายเหตุ : ๑. คำรับรองจากผู้บังคับบัญชาอย่างน้อยสองระดับ คือ ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล และผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป
อีกหนึ่งระดับ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเป็นบุคคลคนเดียวกัน ก็ให้มีคำรับรองหนึ่งระดับได้
๒. การเสนอผลงานให้มีความยาวไม่น้อยกว่า ๕ หน้ากระดาษ A4

**แบบการเสนอข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)**

๑. เรื่อง การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่านุรักษ์

๒. หลักการและเหตุผล

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญในระบบนิเวศและมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในลักษณะพึ่งพาอาศัย ป่าไม้ช่วยรักษาความสมบูรณ์ของผิวดิน ช่วยดูดซับน้ำในดินทำให้ สภาพแวดล้อมเหมาะสมแก่การดำรงชีวิต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอนุรักษ์ป่าไว้ในอัตราที่เหมาะสม ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมและมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรมากขึ้นทุกปี ทำให้ความต้องการพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การบุกรุกแผ้วถางป่า การทำไร่เลื่อนลอย การจับจองยึดถือที่ดินในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง การเกิดน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่มในฤดูฝน นับวันปัญหาเหล่านี้จะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี และพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยมีพื้นที่ ๕๑๗,๖๔๕.๙๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓๒๓,๕๒๘,๖๙๙.๖๕ ไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๐๒,๑๓๕,๙๗๔.๙๖ ไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๕๗ ของ พื้นที่ประเทศ นโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒ กำหนดนโยบายด้านการจัดการป่าไม้ โดยกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย ป่าอนุรักษ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ และป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ อีกทั้งกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทและหน้าที่ของทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วม รวมทั้งรับผิดชอบในการอนุรักษ์ การจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีภารกิจหลักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ปันฟู และดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ประกอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และวนอุทยานทั่วประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่กว่า ๗๓ ล้านไร่ โดยป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมให้คงอยู่ และฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้คืนความสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์ส่งเสริม กระตุ้น และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาสสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพให้สามารถอำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งอาหาร แหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการของประชาชนทั่วไป ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยกำหนดพันธกิจ ๔ ข้อ คือ ๑) อนุรักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๒) วิจัย พัฒนาและให้บริการด้านวิชาการ ๓) บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสม และ ๔) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายคือ “เพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ ภายในปี ๒๕๖๙”

เนื่องจากเกิดสภาวะการระบาดของเชื้อโควิด ๑๙ ในปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรเป็นอย่างมาก เกิดปัญหาการว่างงาน รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และเกิดปัญหาด้านสุขภาพ จำเป็นที่ภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนด้านการให้ความรู้ และเงินทุนในการประกอบอาชีพ กรมอุทยาน

“No Gift Policy ทส.โปร่งใสและเป็นธรรม”

แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ควบคู่กันไป เพื่อให้ราษฎรที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์หรือเขตติดต่อกับป่าอนุรักษ์ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงของรายได้ และเป็นกำลังหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป

๓. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่างๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจ และมองไม่เป็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุดคือประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนดีที่สุด แต่อาจจะมองปัญหาของตนไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีเพื่อนมาช่วยตนวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหา

๑. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะถ้าหากเจ้าหน้าที่ต้องการแต่ผลงานการพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นฉบับไว้ก็จะดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง ผลที่ตามมาคือต่อไปเมื่อขาดเจ้าหน้าที่ ประชาชนก็ไม่สามารถดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง อาจจะไม่มีความยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นเพียงเพื่อนของประชาชนในการวางแผน เพราะประชาชนอาจจะมีศึกษาน้อย แต่ถ้าไม่让他เข้าร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการศึกษา และพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่ต้องทำให้ได้ว่าการศึกษาพัฒนาได้ก็ตามต้องเริ่มจากความยากง่าย เร็ว ช้า จากระดับของผู้ที่จะรับการพัฒนา ไม่ใช่จากระดับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่

๒. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ประชาชนมีแรงงาน และมีประสบการณ์ที่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมนี้ได้เพราะในกิจกรรมพัฒนาบางประเภทถ้าหากให้ประชาชนร่วมลงทุนในกิจกรรมจะทำให้เขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดการบำรุงรักษา รักและหวงแหน ในทางตรงข้าม ถ้าเขาไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ถ้าการลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากภายนอก ถ้าเกิดอะไรเสียหาย เขาก็ไม่เดือดร้อนมากนัก เพราะเมื่อไม่ใช่ของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รัก ไม่หวงแหนนอกจากนั้นการเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง จะทำให้เขาเรียนรู้การดำเนินกิจกรรม อย่างใกล้ชิด และสามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

๓. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการ ติดตามและประเมินผลงาน เพื่อที่จะสามารถบอกได้ว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์ หรือไม่อย่างไร ดังนั้นในการประเมินผลควรที่จะต้องมีทั้งประชาชนในชุมชนนั้นเองและคนนอก ชุมชนช่วยกันพิจารณาว่า กิจกรรมที่กระทำลงไปนั้นเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งจะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมร่วมกัน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีวิธีการและการดำเนินการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรมทักษะความรู้ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรส่งเสริมสนับสนุนชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการดำเนินงานด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่จึงย่อมรู้และเข้าใจปัญหาได้ดีที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและบรรลุเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ราษฎรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์หรือมีเขตติดต่อกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้ที่มั่นคง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตป่าอนุรักษ์ที่ติดต่อกับชุมชน เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัจจัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ส่งผลให้มีการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

“No Gift Policy ทส.โปร่งใสและเป็นธรรม”

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ๑) มีรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น
- ๒) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
- ๓) ปัจจัยคุกคาม เช่น การลักลอบล่าสัตว์, การลักลอบตัดไม้, การบุกรุกพื้นที่, ปัญหาการเกิดไฟป่า และการเก็บหาของป่า ลดลง
- ๔) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายเพิ่มขึ้น

(ลงชื่อ)

(...นายยุทธนา ดีสวน...)

วันที่ ๒๒ / ...มกราคม... / ๒๕๖๗..

ผู้ขอประเมิน